

Theater dwars door de Friese nacht

Tryater komt bij de mensen thuis in *Nacht*. Theater op de oprit om iets over Friesland te zeggen, live en intiem. Zeldzaam 'yn dizze tiid'.

Zowel voor de toeschouwers, als voor de tien acteurs wordt *Nacht* een spannende en confronterende ervaring. FOTO LC

JACOB HAAGSMA

Een vrouw die niet lang meer te leven heeft, een bewaker, een voormalig directeur van een kassenbedrijf, een journaliste van de Leeuwarder Courant, een politie-agente, drie pizzabezorgers. Uiteenlopende types belten de komende weken her en der aan in de provincie, bij de gelukkigen die een kaartje hebben gekocht voor *Nacht*, de nieuwe voorstelling van Tryater. Live en coronaproof.

Corona, het hangt als een wolk over deze voorstelling. Inhoudelijk, en bovendien: zonder dat rare fenomeen was *Nacht* er helemaal niet geweest, niet in deze vorm tenminste. Maar pas op: het woord 'corona' valt niet in deze voorstelling, niet in de online-film vooraf waarin de tien personages worden geïntroduceerd en niet in de tien monologen die straks door de provincie trekken. Maar hoor je de zinsflard 'yn dizze tiid', nou, dan weet je wel hoe laat het is.

Wie een kaartje koopt, weet niet welke van de tien personages gaat aanbellen. Misschien is het wel de oudere vrouw die niet lang meer te leven heeft, gespeeld door Joke Tjalsma. Zij is de moeder van de LC-journaliste, maar dat weet de kijker niet. „It giet net sa lekker tusken myn dochter en my”, zegt Tjalsma, „no wol ik eins nei myn dochter. Mar ik kom der net ta, ik bliuw in bytsje by dizze minsken foar de doar stean.”

Bij de eerste try-out vroeg ze na het aanbellen dan de weg. Dat heeft

ze geschrappt. „Dan tinke de minsken dat se meispylje moatte. Dat jout in ûngemaklik gefoel, dat moat net. Net tefolle de minsken oansjen, pas by bepaalde mominten meitsje je kontakt. Letter yn it stik, as se al wat kalmearre binne, kinne je ris in fraach stelle. It is in enoarm eksperiment, it freget in grutte yntimiteit. Mar jo moatte it yn de hân hâlde.”

Zo is de acteur daar op de stoep ook zijn eigen regisseur. Niet te veel interactie dus, en niet te vroeg – het verhaal moet wel verteld worden. Maar interactie, voor jonge acteur Matteus Douwes is dat wel heel wezenlijk. „Krekt yn dizze tiid. Dan kinst sokke moaie mominten ha, hiel weardefol. Mar moastst dysels der net yn ferlieze. En moastst binnen de tiid dyn ding dwaan.” Er staat een kwartier voor, elke acteur heeft maximaal vijf speelbeurten per avond. Af te wikkelen voor de avondklok ingaat.

Matteus is een pizzakoerier, een van de drie – de acteurs in kwestie komen alledrie van Jong Tryater, de interne opleiding. Zijn personage is net afgestudeerd, zou een jaar op reis met een goede vriend, „mar dy hat himsels te koart dien. Sokke dingen barre ek echt.”

Aan het eind van de voorstelling geven de acteurs hun publiek iets, om samen te nuttigen: een bakje tiramisù in het geval van de pizzabezorger, een Indische cake bij Tjalsma. En ze laten hun toeschouwer een advies opschrijven, dat ze weer doorgeven bij de volgende voordeur. Interactie.

Het plan was: een voorstelling in en op de Klanderij, een Leeuwarder

parkeergarage, maar nadat duidelijk werd dat dat niet ging lukken, is het concept nog een paar keer over de kop gegaan. Het oorspronkelijke idee komt al uit de zomer van 2019, pal na *Part-time Paradise* – de succesvoorstelling van Tatiana Pratley op Oerol. Sommige personages uit *Part-time Paradise* komen in *Nacht* doodleuk terug: het Tryater-universum. Pratley: „De kommende jierren wolle wy mei dy personaazjes trochbouwe.”

Het zou een voorstelling moeten worden om Pratleys beleidsplan voor Tryater, ze is er sinds vorig jaar artistiek leider, mee af te trappen. Ze haalde Sjoeke-Marije Wallendal (van LF2018-productie *Marijke Muoi*, met Joke Tjalsma in de hoofdrol) als mederegisseur bij het collectief (met verder Aukje Schaafsma en Karel Hermans) waarmee ze *Part-time Paradise* had gemaakt. Wessel de Vries leverde opnieuw, intensief meedenkend, de teksten.

Het thema: de nacht, de opdracht: een live-element, uiterst zeldzaam yn dizze tiid. Schaafsma en Hermans kwamen met het idee van deze 'opritmonologen' (maar op een flatgalerij of op de stoep gaat het ook). Het is allemaal goed doorgesproken met gemeenten en Veiligheidsregio. „It is by minsken, it is bûten, der komt mar ien op besite.” Precies het contact dat mag. Wallendal: „Omdat it sa lyts is, en sa privee, mei it wol.”

De nacht. Het collectief heeft zich er flink in verdiept. Het verborgen leven van de nacht, als de zaken steevast erger lijken dan overdag. „Wy wurde konfrontearre mei ús sels”, zegt Wallendal. En: „Wa wurk-

'No komst by de minsken thús, sjochst echt harren hûs'

je der nachts, wa kin net sliepe en wêrom net?”

En daar komt corona overheen. Een jaar waarin ook weer van alles gebeurde en eigenlijk niets, een jaar waarin we ook met onszelf geconfronteerd zijn – en heftig ook, soms. Pratley: „Wy sitte mei ús allen yn ien lange nacht en wy wachtsje oant it wer ljochter wurdt. Dêr ha al dy personaazjes mei te krijen. Wat betsjut it om in jier yn dizze situaasje te sitten?”

Ze hebben allemaal een noodzaak om contact te zoeken, aangescherpt door corona. Dat is de motor achter *Nacht*. De nacht, dus, als metafoor voor deze tijd. Vandaar ook de maan, waarnaar alle personages uiteindelijk wijzen: „in foarm fan trest”, zegt Pratley. „Sjochst al dy personaazjes yn harren eigen bubbel, de isolaasje dêr't wy allegearre eins yn sitte. Sjochst ek by eltsenien it langstme nei kontakt. Se ha ek allegearre wat út te sykjen, se moatte earne trochhinne, en dêr ha se dat publyk foar nedich.”

Maar met die maan zoom je juist uit, boven al die eilandjes en bub-

bels. Wallendal: „Wy tinke dat wy al linne binne, mar dy moanne sjocht ús allegearre.” Met een avondklok van tien uur 's avonds moet je die maan er wel bij denken, maar daar is het kunst voor. Pratley: „De acteurs sitte yn it ferhaal, it is ferbylding.”

Dat in- en uitzoomen is ook al zo'n parallel met *Part-time Paradise*. „In filmyske technyk eins”, zegt Pratley. „Krekt as dêr spilet it echte libben in grutte rol. Wy ha no ek socht: wa binne de minsken fan dizze tiid oer wa't wy wat oer fertelle wolle? In dwerstrochsneed fan wat Fryslân no is. Wat hâldt Fryslân wakker? En wat is ús ferbylding fan dy Fryske nacht? Yn dizze tiid?”

Voor de toeschouwer, thuis op de drempel, wordt *Nacht* een spannende en confronterende ervaring. En voor de tien acteurs net zo goed. Normaal komt het publiek naar het theater (of op locatie), „mar no komst by de minsken thús, sjochst echt harren hûs. Karel (Hermans) sei ek, 'ik fyn it momint datst oanstellest it spannendst. Dan wilst noch net wat ast krigest'.”

Eigenlijk is *Nacht* een mobiele locatievoorstelling: theater gebracht midden in de echte wereld – die zich soms onbedoeld opdringt. Actrice Eva Meijering stond in haar politieagentenuniform aan de deur, „yn it djiptepunt fan har monolooch, echt in heftich emosjoneel momint”, toen twee voorbijgangers haar de weg vroegen naar de Runiastraat. Pratley: „Ja, dan moastst it wer oppakke, dat heart der ek by. De werkelijkheid spilet in rol.”

Nacht komt bij je langs van 9 april tot en met 8 mei.